proLékaře.cz | 8.11.2026

Historický a spoločenský vývoj názorov na samovraždu

Jozef Krajčovič

Ústav súdneho lekárstva a medicínskych expertíz, Jesseniova lekárska fakulta v Martine, Univerzita Komenského v Bratislave, Slovenská republika

SÚHRN

Autor vo svojom príspevku načrel do sociogenézy a psychogenézy suicidálneho aktu, aký vplyv mali postupné sociálne a kultúrne premeny spoločnosti k nahliadaniu na suicídium ako také a to nielen z hľadiska psychiatricko-biologického, ale aj v širších sociokultúrnych a filozofických súvislostiach.

Kľúčové slová: suicídium – definícia samovraždy – história – spoločenský názor na samovraždu

Evolution of historical and social attitudes toward suicide

SUMMARY

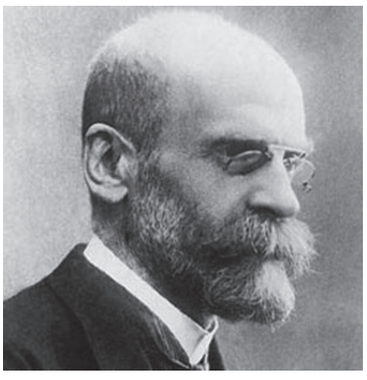
In the article there is the repeatedly submitted experience detailing how death is a fundamental element of our lives, including by ones own hand - suicide, cases of which forensic pathologists are confronted with every day. The subject of suicide has been treated by the public as taboo, while in reality we are confronted by it every day, particularly in forensic medicine, where we are not only obliged, but also find it our duty to inquire as to the reasons, motivation and other factors that have led someone to take their own life voluntarily. The author was required to investigate the sociogenesis and psychogenesis of suicidal acts, the influence of successive social and cultural changes within society on suicides focusing on the psychiatric-biological, as well as the wider socio-cultural and philosophical connections. All major religions were and continue to be strongly against the act of suicide, which affects any who attempt suicide, but also their relatives. This state of affairs continued to develop until Durkheim, who initially established scientific research of suicides, primarily from a psychological-social viewpoint. Suicide has been the final act of many world-renowned, as well as national, personalities, such as writers, artists, musicians and actors.

Keywords: suicide – definition of suicide – history – social viewpoint on suicide

Soud Lek 2016; 61(1): 5–8

Jazykový kmeň slova suicídium je latinský (*suus, sui* = svoj, sa, seba a *caedere* = ubiť, zabíjať, tzn. *sui caedere* = usmrtiť seba samého) a označuje akt vedomého a úmyselného ukončenia svojho vlastného života. Jedinec, ktorý taký čin realizuje, je samovrah (1). Je vyjadrením autoagresie – osobitého aktu násilia obráteného voči sebe (2) a zároveň poruchou pudu sebazáchovy. Jedinec si vlastnú smrť praje, očakáva ju a vlastným činom si ju privodí (3). Historicky po prvý raz sa slovo „samovražda", v anglickej jazykovej mutácii ako „suicide", zjavuje v diele *Religio medici* sira *Thomasa Browna* z roku 1642. *Walter Charleton* v diele The Ephesian and Cimmerian Matrons z roku 1651 použil termín suicidium: "To vindicate ones self from... inevitable Calamity, by Sui-cide is not... a Crime.", čo je možné voľne preložiť: „Na ospravedlnenie niekoho ... od nevyhnutnej pohromy, prostredníctvom samovraždy nie je ... zločinom." Autor tým vyjadril svoj postoj k samovražde, ktorú nechápal ako zločin.

Klasická *Durkheimova* definícia samovraždy je často interpretovaná ako základná (4). Všeobecne akceptovaný autor tejto definície ako jeden z prvých spoločenských vedcov, ktorý sa sústavne zaoberal problémom samovraždy, položil vo vzťahu k samovražde stmeľujúci kameň medzi suicidológiu a sociológiu (5,6). Predchádzanie tragickým následkom svojvoľného konania samovraždy s následnými stratami ľudského potenciálu je naliehavé aj preto, že u veľkej časti osôb nejde o skutočnú túžbu zomrieť, iba o úsilie prerušiť taký spôsob života, ktorý prináša mnohoraké utrpenie a nemá hlbší zmysel. O týchto skutočnostiach hovoril *Emil Durkheim* (obr. 1), známy francúzsky sociológ, už pred sto rokmi (autor slávnej štúdie o suicídiu, 1897) v tom zmysle, že stav spoločnosti a jej súčastí poskytuje

Obr. 1. Emil Durkheim (1858-1917).

„determinovaný kontingent dobrovoľných úmrtí". Podľa neho v suicidálnom skutku neprevažujú osobné motivácie, ale práve samotná spoločnosť, akoby v istom zmysle slova páchala suicídium prostredníctvom jej členov. Sociogenéza a psychogenéza suicidálneho aktu si teda neprotirečia. Ich pohľady

✉ ***Adresa pre korešpondenciu:***
MUDr. Jozef Krajčovič, PhD.
Ústav súdneho lekárstva a medicínskych expertíz JLF UK a UN, Martin
Kollárova 2,036 59 Martin, Slovenská republika
e-mail: krajcovic@jfmed.uniba.sk

proLékaře.cz | 8.11.2026

sú komplementárne, dynamické a navzájom sa dopĺňajú. Nemožno poprieť, že kultúrne a sociálne premeny sa prejavia na rozličných úrovniach konania jednotlivca, teda aj suicidálneho, hoci vždy tu majú veľkú váhu osobnostné komponenty a medziosobné vzťahové relácie. Podľa novších kritérií je hlavným nedostatkom *Durkheimovej* definície, že úmysel zomrieť nie je v nej jasne vyjadrený. *Durkheimova* definícia zahŕňa i tie prípady, v ktorých jednotlivec nemal v úmysle zomrieť, ale musel predpokladať, že svojím činom si privodí smrť, napr. vojak, ktorý vydrží z povinnosti na ohrozenom mieste, bojovník, ktorý zomrie za svoje presvedčenie. Samovražda oproti tomu predpokladá intenciu zomrieť, prípadne impulz zničiť seba (5).

Väčšina starších aj súčasných prác o samovraždách sa zhoduje v dvoch podstatných znakoch samovražedného konania:

- v dobrovoľnom úmysle jedinca ukončiť svoj život,
- v cieľavedome zameranom konaní vedúcom k smrti

Za samovraždu sa teda označuje taký spôsob autodeštruktívneho konania, ktorý zreteľne vyjadruje úmysel jednotlivca dobrovoľne ukončiť vlastný život a cieľavedomú snahu zvoliť si pre tento účel prostriedky, pri ktorých možno predpokladať, že povedú k zániku vlastného života. Táto definícia sa považuje za primárne psychologickú preto, že kladie dôraz na postoj k vlastnej smrti (7).

V súčasnom nazeraní sa pod pojmom suicídium rozumie vedomé, dobrovoľné a násilné siahnutie si na život takými prostriedkami, od ktorých sa očakáva smrť. Rozhodujúce však nie sú prostriedky ani spôsob samovraždy, ale postoj, úmysel a rozhodnutie človeka. Pri suicidálnych predstavách a myšlienkach klinicky vystupuje do popredia možnosť priameho ohrozenia vlastného života, pričom časový interval od úvahy o možnosti smrti po suicidálny čin je nevypočítateľný. Samovražda je teda uvedomelé skončenie života, nech už sú príčiny akékoľvek (8). Svetová zdravotnícka organizácia, ktorá sleduje a študuje mechanizmy samovraždy v globálnej miere, prijala roku 1968 definíciu samovraždy takto: „Samovražedný čin je útok proti vlastnej osobe s rôznym stupňom úmyslu zomrieť. Samovražda je sebazničujúci čin s fatálnym výsledkom." Predtým sa používali opisné označenia, napr. spôsobiť si vlastnú smrť, zahynúť vlastnými rukami (8). Jedinec sa rozhodol ukončiť svoj život, praje si smrť a očakáva, že si ju svojím konaním privodí. Pre spoľahlivé posúdenie, či išlo skutočne o suicídium, sa musí zistiť, či bol úmysel zomrieť. To nebýva ľahké, lebo úmysel zomrieť môže ostať neznámy alebo disimulovaný (9).

Oproti odbornému termínu „suicídium" má slovo samovražda častejšie používané v hovorovej reči úplne iný etymologický pôvod. Často používané slovné spojenie „spáchať samovraždu" vzniklo v dobách, kedy sa na ľudí, ktorí sa rozhodli dobrovoľne ukončiť svoj život, pozeralo ako na hriešnikov. Odtiaľ použitie slova „spáchať" s imanentným nábojom spoločenského odsudku. Naopak, slovo vražda je veľmi pravdepodobne odvodené od staroslovanského výrazu *vorg* (*vorgъ*, v súdobej ruštine *„vrag"*), ktorým sa označoval nepriateľ. Predkovia tým dávali najavo, že samovraždu považujú za ťažký zločin. Napríklad aj stará čeština slovné spojenie „spáchať samovraždu" ani nepoznala. Tento jav, samovražda, sa vyskytoval tak zriedkavo, že nevznikla potreba ho pomenovávať. Termín „spáchať" sa v súvislosti so samovražedným skutkom začal vyskytovať až v 19. storočí. Skoršie pramene, ak takýto jav opisujú, volia priame výrazy, ako „padol na meč" a „obesil sa" (10).

V Japonsku sa vykonával obrad *„seppuku"* (v slangu havajských Japoncov *„hara-kiri"*), ktorý znamenal rituálne sebausmrtenie prerezaním brušnej steny s eventeráciou čriev, ktorý bol považovaný najmä u bojovníkov, podľa starého kódexu *„bušidó"*, za čestnú smrť. Názor na samovraždu sa výrazne zmenil s rozšírením kresťanstva, ktoré považovalo dobrovoľný odchod zo života za ťažký hriech pohŕdania životom ako najvyšším Božím darom až do tej miery, že takým ľuďom bol odopieraný kresťanský pohreb. Od 6. storočia bolo suicídium považované nielen za hriech, ale aj za zločin. Samovražedný pokus bol v Anglicku podľa trestného kódexu hodnotený ako ťažký zločin až do roku 1961. Podľa pomyselného rebríčka samovražda stála dokonca pred vraždou. Vraždu možno totiž často ospravedlniť (sebaobrana), zabitie samého seba však nikdy. Navyše dokonaná samovražda neposkytuje svoj čin vysvetliť – človek sa už nikdy nemôže hájiť (11).

Samovražda je špecifickým ľudským konaním, u zvierat sa nevyskytuje. Samovraždu je možné objaviť azda vo všetkých obdobiach civilizačného vývoja človeka. Zdá sa, že počet samovrážd s rozvojom civilizácie narastá (7). Suicidálne konanie však nie je žiadnou výnimkou ani u národov a skupín s nízkou civilizačnou úrovňou. Podľa *Dytrycha* sa samovraždy vyskytujú aj v primitívnych spoločnostiach, ale stúpajúca tendencia je príznačná predovšetkým pre technickú civilizáciu kapitalizujúceho sa sveta (5). *Menninger* naopak tvrdí, že aj zvieratá môžu spáchať samovraždu a že suicidálna motivácia pôsobí na úrovni podvedomia. Sebapoškodzovanie sa pozoruje u izolovaných zvierat (13). Zvieratá môžu spáchať samovraždu pre bolesť, stratu partnera alebo pri premnožení.

V primitívnejších ľudských skupinách sú zvýraznené skôr sexuálne motívy (nevera, obava pred trestom za neveru, strata partnera), socioekonomické (napr. nedostatok potravy), motívy protestu proti obmedzovaniu slobody, zlému zaobchádzaniu a motívy pomsty. Samovražda ako pomsta figuruje v našich sociokultúrnych podmienkach predovšetkým v suicidálnom konaní detí a u primitívnych jedincov.

Je pravdepodobné, že suicidálne správanie sa u ľudí vyskytuje od nepamäti, takže samovražda ako forma ľudského správania je taká stará ako samo ľudstvo, aj keď dôkazy o samovraždách sa zjavujú až pri vzniku civilizácie. V priebehu vývoja ľudskej spoločnosti sa pohľad a postoje k samovražde vyvíjali a menili. Veľké rozdiely v chápaní samovraždy a otázky smrti ako takej sa zásadne líšia nielen v súvislosti s postupným vývojom ľudstva v priebehu vekov, ale aj v súradniciach výrazných interkulturálnych rozdielov medzi jednotlivými národmi a národnosťami. Napríklad starí Keltovia a Škandinávci považovali prirodzenú smrť za potupnú a jedine smrť na bojisku za čestnú. Starnúci ľudia sa preto vrhali zo skál, lebo už nemohli bojovať (14). Prejavy samovraždy sa vo všeobecnosti najčastejšie vyskytovali v procese výrazných sociálnych či osobných zmien (8).

Vplyv náboženských tradícií a predstáv prežíva v názoroch na dobrovoľnú smrť až po súčasnosť. Napríklad rituálne samovraždy v rôznych kultúrach sveta sa udržali až po naše dni (15). Prvé písomné doklady o samovraždách možno nájsť už v židovsko-kresťanskom Starom zákone, v ktorom sa uvádzajú štyri jednoznačné prípady suicídia.

V antickom Grécku a obzvlášť v Ríme, v dobách cisárov bol odchod zo sveta samovraždou dosť rozšírený a pokladali za dôležité umrieť dôstojne a v správny čas. Dalo by sa povedať, že samovražda sa akceptovala a v niektorých prípadoch sa hodnotila ako hrdinstvo, napr. ak bola podmienená snahou uniknúť zajatiu (8).

Filozofi ako *Pytagoras*, *Platón*, *Sokrates*, *Aristoteles samovraždu* zavrhovali. *Sokrates* samovraždu pokladal za zlo, ale pripúšťal samovraždu v extrémnych životných situáciách. Stoici naproti tomu predpokladali, že tak ako má človek právo na život, má právo aj zvoliť si smrť. Zdôrazňovali však, že človek by si nemal siahať na život len preto, aby sa vyhol utrpeniu. Už v antickom staroveku sa samovraždy dávali do súvislosti s duševnou chorobou. *Hippokrates* hovoril o samovražde v súvislosti s melancholiou. V antickom Grécku sa tiež vyskytli epidémie samovrážd v súvislosti s reakciou na spoločenské hnutia a striedali sa obdobia priaznivé suicídiu s obdobiami, v ktorých bola samovražda odsudzovaná a postihovaná buď verejnou mienkou, alebo priamo štátnou mocou. Boj

proLékaře.cz | 8.11.2026

proti samovraždám bol organizovaný verejným bičovaním, ktoré malo vyvolať u divákov pocit viny a strach pred potupením. Z vynikajúcich gréckych osobností skončil samovraždou *Sokrates*. *Aristoteles* považoval samovraha za zbabelca, lebo „jest změkčilostí vyhýbati se protivenství" (7). Staroveký filozof rozlišuje verejný a súkromný aspekt dobrovoľnej smrti. Samovrah koná nespravodlivo voči sebe, ale každá nespravodlivosť je prekročením zákona. Na samovrahovi tak uľpieva istá pohana ako na človeku, ktorý vystupuje krivo voči obci (7).

Všetky náboženstvá zaujali k samovraždám negatívny postoj. Vystupovali proti nim učením o posmrtnom živote, vykúpení, zatratení, odmene a formovali tak všeobecný postoj k samovražednému konaniu. Islam pokladá samovraždu za väčšie zlo ako vraždu. Podľa Koránu má každý jednotlivec určitú dĺžku života, a preto je samovražda neprijateľná. Budhizmus má k samovraždám diferencovaný postoj. V Ázii sa vyskytovala samovražda upálením. V Japonsku okrem „seppuku" bola tiež akceptovaná dobrovoľná samovražedná smrť v boji (piloti „kamikadze", potápači „kaiten"). Kresťanské náboženstvá samovraždu odsudzujú, zakazujú a hodnotia ju ako ťažký hriech, z čoho vyplývala vysoká sankcionizácia tohto skutku. Samovražda stigmatizovala nielen obeť, ale aj jej rodinných príslušníkov. Tí, ktorí takto zomreli, nemohli byť pochovaní do svätenej pôdy cintorína a boli pochovávaní za cintorínsky múr (14).

Žiadne suicídium v minulosti alebo v prítomnosti nemožno študovať iba z hľadiska psychiatricko-biologického, ale v širších sociokultúrnych a filozofických súvislostiach. Preto tiež premeny názoru na zmysel a hodnotu života ovplyvňovali i postoj k samovražde.

Stredovek sa z náboženských dôvodov staval k suicídiu jednoznačne negatívne a postihoval páchateľov i príbuzných tvrdými sankciami vrátane konfiškácie majetku. Samovražda bola preto okolím samovraha utajovaná a často figurovala ako nešťastná náhoda alebo duševná choroba. Na začiatku novoveku sa postupne zmenil názor na samovraždu, predovšetkým po stránke trestného postihu. Významní humanisti a zástancovia racionalistickej filozofie *Thomas More*, *Charles Montesquie* a *Voltaire* obhajovali právo človeka slobodne rozhodnúť o svojom živote. V týchto úvahách bola zdôraznená predovšetkým filozofická rovina a aspekt silno zameraný proti cirkevnej autorite. Psychologická a sociálna stránka sa tu riešila len okrajovo. Na prelome 18. a 19. storočia nastal v posudzovaní samovražednosti zásadný obrat. Vedľa dovtedajších filozofických, eticko-náboženských a právnych úvah, ktoré predstavujú v podstate tri základné prístupy, ktorými ľudia do tej doby posudzovali problém samovraždy, sa presadzovala snaha urobiť zo samovraždy objekt vedeckého skúmania (7).

V priebehu 18. storočia a najmä 19. storočia dochádzalo k vzostupu samovražedného konania, osobitne v mestách. Na tom mala podiel priemyselná revolúcia so sťahovaním obyvateľov z vidieka do miest a s prudkým zvyšovaním počtu mestského obyvateľstva, avšak bez adekvátneho zlepšenia kvality a udržateľnosti životných podmienok. Celkový počet samovrážd bol však vtedy samozrejme nižší ako v súčasnej dobe (5). Prínos do poznania suicídia v tej dobe spočíval v odhalení príčin tohto konania, ku ktorým sa zaradili duševné choroby, alkoholizmus, sexuálna uvoľnenosť, kriminalita a nepriaznivé životné okolnosti. Problematika samovraždy sa týmto stáva aj medicínsko-právnou, aj sociálno – psychologickou otázkou (16).

V 19. storočí, najmä v jeho druhej polovici, prudko vzrastal počet samovrážd v priemyselných oblastiach, kým v menej rozvinutých častiach krajiny bol vzostup menší. Suicídium sa však v tej dobe nevyhýbalo žiadnym vrstvám obyvateľstva. Samovraždou, ktorá pravdepodobne ovplyvnila aj naše dejiny, bol dobrovoľný odchod zo sveta následníka trónu *Rudolfa Habsburgského,* ktorý v cisárskom zámočku Mayerling pri Viedni po predchádzajúcej vražde svojej milenky, barónky *Marie Alexandrine von Vetsera,* spáchal samovraždu z nešťastnej lásky zastrelením armádnym revolverom. Špekulácie o atentáte na nasledovníka trónu neboli potvrdené (14). V tomto čase sa začala aj vlastná história systematického štúdia príčin suicídia. Medicínsky orientované práce vychádzajú z predpokladu, že je jednou z foriem duševnej choroby (8).

J. P. Farlet vo svojom diele (1882) založenom na štatistických údajoch rozlišuje priame a nepriame príčiny samovražedného konania. K priamym príčinám zaradil dedičné faktory a rodinné či iné konflikty, medzi nepriame zaradil rozličné bolesti, telesné ochorenia aj spoločenské vplyvy, za ktoré okrem iného pokladal i náboženský fanatizmus.

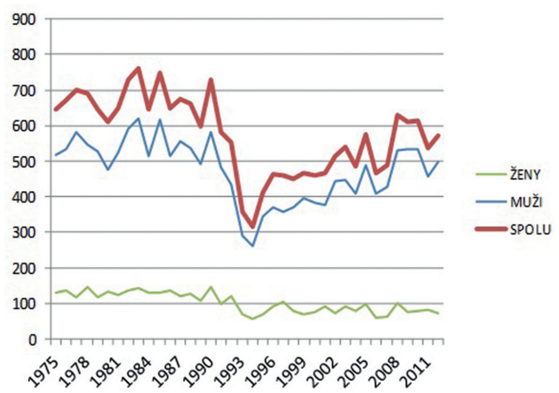
J. E. D. Esquirol (1838) tvrdil, že samovražda je takmer vždy symptómom duševnej choroby, ale nepokladal ju za chorobu *sui generis*.

Sociálno-psychologické faktory samovraždy, za ktoré sa pokladalo vyčlenenie jednotlivca zo spoločnosti, a sociálne zmeny dali podnet k vzniku sociologického štúdia samovraždy. Medzi priekopníkov sociologického smeru patrí *Tomáš Garique Masaryk* (1881) a *E. Durkheim* (1897).

V priebehu 20. storočia sa dokonané suicídium stáva dosť častým javom. Dochádza k výkyvom, ktoré ako sa zdá, súvisia so spoločenskou situáciou u nás i vo svete. Takýto môže byť nárast samovražednosti začiatkom tridsiatych rokov súvisiaci s hospodárskou krízou, v štyridsiatych rokoch s druhou svetovou vojnou a jej dôsledkami. Menší vzostup nastal tiež začiatkom päťdesiatych rokov, čo nepochybne súviselo s vtedajšou politickou situáciou. V priebehu šesťdesiatych rokov minulého storočia sa postupne zvyšuje samovražednosť s vrcholom v roku 1970, potom je možné pozorovať pozvoľný pokles. Obrat nastal až v 90. rokoch, kedy sa počet samovrážd začal opäť numericky narastať (11) s evidentným krátkodobým poklesom po r. 1989 ako zrejmá odozva na zmenu spoločenských pomerov v Československu (17).

Samovražda je vzrušujúcou a frekventovanou témou rôznych umeleckých expresií. V mnohých beletristických dielach končí hrdina takouto smrťou. Beletria iste na jednej strane odráža situáciu v spoločnosti, na druhej strane ju môže sama ovplyvniť. V tejto súvislosti sa uvádza vlna samovrážd u mladých ľudí v Európe po vydaní *Goethovho* románu Utrpenie mladého Werthera v roku 1774. Samovraždou riešia svoju zložitú situáciu mnohí literárni hrdinovia, ako napr. *Tolstého Anna Kareninová* alebo *Flaubertova Pani Bovaryová*.

Samovraždy sa však nedotýkali iba hrdinov umeleckých diel, no aj ich autorov. História i súčasnosť ponúkajú desiatky mien význačných aj menej význačných umelcov, ktorí svoj život ukončili dobrovoľnou smrťou. Známe sú mená *Vincent van Gogh, Ernest Hemingway, Jack London* alebo *Vladimír Majakovskij* či *Ser-*

Obr. 2. Vývoj počtu samovrážd v SR (1975-2012).

proLékaře.cz | 8.11.2026

gej Jesenin. Nemožno vynechať ani ženy, napr. poetka *Marina Cvetajevová* či anglická spisovateľka *Virginia Woolfová*. Príklady sa nájdu aj v modernom hudobnom priemysle: spevák skupiny INXS *Michael Hutchence* sa obesil na koženom opasku, jeho kolega z Nirvany *Kurt Cobain* sa zastrelil brokovnicou so skrátenou hlavňou, anglický rockový spevák a textár *Ian Curtis* z kapely Joy Division po opakovaných intoxikáciách definitívne a úmyselne predávkoval lieky.

Optimistickejšie nevyzerajú ani údaje o úmrtiach slovenských či českých umelcov: herec *Ivan Mistrík* sa zastrelil, český spisovateľ *Bohumil Hrabal* vyskočil z nemocničného okna, jeho slovenský kolega *Rudo Sloboda* sa obesil, český herec *Vlastimil Brodský* sa zastrelil, český básnik *Konstantin Biebl,* dirigent a skladateľ *Oskar Nedbal* vyskočili z okna (11).

V roku 1975 bolo na Slovensku 644 samovrážd čo v prepočte na 100 000 obyvateľov predstavovalo incidenciu 13,6. Podobný trend výskytu samovrážd pokračoval v sedemdesiatych rokoch a aj neskôr s maximom v roku 1983 s počtom 762 samovrážd (15,0 na 100 000). Nasledujúce roky sa pohyboval výskyt samovrážd v SR na úrovni incidencie 11-13 na 100 000 a celkovo sa prejavoval mierny zostupný trend počtu dokonaných samovrážd s prudkým poklesom až na hodnotu 5,9 na 100 000 obyvateľov v r. 1994 (316 prípadov dokonaných samovrážd). Od r. 1995 mierny vzostup na absolútny počet 413 čo predstavuje hodnotu 7,7 na 100 000 obyvateľov a pomerne stabilizovaný vývoj počtu samovrážd s incidenciou bez výraznejších odchýliek od priemeru 8,55/100 000 do roku 2002, kedy bolo zaznamenaných 514 prípadov dokonaných samovrážd (6,9). Nasledoval vzostup s maximom 631 prípadov v r. 2008 (11,7) s priemerom za posledných 10 rokov 10,15/100 000 do r. 2012. V roku 2012 bolo zaznamenaných 571 prípadov dokonaných samovrážd (10,6/100 000), v roku 2013 - 628 prípadov dokonaných samovrážd (11,6/100 000) a v r. 2014 bolo na Slovensku zaznamenaných 567 dokonaných samovrážd (10,5/100 000). Prehľad vývoja samovrážd v SR za roky 1975-2012 ilustruje graf (obr. 2).

ZÁVER

Suicídiá sú síce v súdnolekárskej praxi problematikou vysoko frekventovanou, ale predsa len témou netradičnou a do istej miery opomínanou. Bolo snahou autora čiastočne isté medzery v súdnolekárskom pohľade na samovraždu doplniť a historický vývoj náhľadu na suicídium ako také čitateľom explikovať, a na danú problematiku poukázať.

PREHLASENIE

Autor práce prehlasuje, že v súvislosti s témou, vznikom a publikácií tohto článku nie v konflikte záujmov a vznik ani publikácia článku neboli podporené žiadnou farmaceutickou firmou. Toto prehlasenie sa týka i všetkých spoluautorov.

LITERATÚRA

1. **Látalová K, Kamarádová D, Praško J.** Suicidalita u psychických poruch. Praha: Grada Publishing; 2015: 9.
2. **Špatenková N. a kol.** Krizová intervence pro praxi. Praha: Grada Publishing; 2004: 137-146.
3. **Höschl C, Libiger J, Švestka J.** Psychiatrie. 2 dopln. vyd. Zlín: Tigis; 2004: 644-647.
4. **Farmer RD.** Assesing the Epidemiology of Suicide and Parasuicide. *Br J Psychiatry* 1988; 153: 16-20.
5. **Dytrych a spol.** Problémy sebevraždy. *Praktický lékař* 1962; 42: 92-99.
6. **Milčinski D, Muačevič V.** Socijalno-psihijatrijski pristup u suicidologiji. *Socijalna psihijatrija* 1987; 15: 213-224.
7. **Chmelař V.** Problémy psychického vývoje a osobnosti. Praha: Academia; 1978: 266-291.
8. **Kafka J a kol.** Psychiatria. Martin: Osveta; 1998: 203-207.
9. **Novotný V a kol.** Špeciálna psychiatria. Bratislava: Univerzita Komenského; 2010: 238-243.
10. **Frýdecká L.** Budeme říkat: vzal si život místo spáchal sebevraždu? Mladá Fronta Dnes, 2.2.2007.
11. **Budinský L.** Sebevraždy slavných. Praha: Euromedia Group-Knižný klub; 2000: 212-213.
12. **Kolibáš E. a kol.** Všeobecná psychiatria. Bratislava: Univerzita Komenského; 1997: 132-133.
13. **Lester D.** Genetics, Twin Studies, and Suicide. *In*: **Maris R**. Biology of Suicide. New York: The Guilford Press; 1986: 192-20.
14. **Koutek J, Kocourková J.** Sebevražedné chování. 1. vyd. Praha: Portál s.r.o.; 2003: 11-37.
15. **Novotný J.** Causa Kamikadze. Praha: Naše vojsko; 1991: 41.
16. **Hejna P, Janík M, Urbanová P.** Agenesis of the superior cornua of the thyroid cartilage: a rare variant of medicolegal importance. *Am J Forensic Med Pathol* 2015; 36(1): 10-12.
17. **Krajčovič J, Janík M, Kozman M.** Tridsaťročný vývoj suicidality v regióne severného Slovenska: vybrané rizikové faktory. *Folia Societatis Medicinae Legalis Slovacae* 2012; 2: 91-97.